

Ю. М. Надточій,
старший викладач
(Національний технічний університет України "КПІ")
julianadt@ukr.net

АНГЛО-АМЕРИКАНІЗМИ В ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТАХ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Дану статтю присвячено дослідженню англо-американських запозичень-термінів сучасної німецької мови в політичних текстах, а також дослідженню особливостей їх функціонування в мові та проблемам, які вони створюють при перекладі. Надано характеристику сучасних підходів до дослідження прагматичного потенціалу як самого політичного тексту, так і використання запозиченої лексики англо-американського походження. Проаналізовано використання політичного тексту в соціальній комунікації. Розроблено чіткі поради щодо врахування прагматичного аспекту, а також надано обґрунтування правильності та ефективності запропонованої концепції перекладу англо-американізмів.

Актуальність даної тематики полягає в тому, що англо-американський вплив на сучасну німецьку мову і зростаюча кількість запозичень на даний момент є однією із найважливіших і недостатньо вивчених лінгвістичних проблем. А також актуальність визначається, з одного боку, швидкими змінами політичної лексики німецької мови завдяки впливу англо-американізмів, а з іншого, – проблематикою перекладу фахової англо-американської запозиченої лексики в політичних текстах німецької мови.

Метою дослідження є встановлення наслідків взаємодії англо-американізмів та термінів фахової політичної лексики в сучасній німецькій мові та закономірності перекладу запозиченої англо-американської термінології.

Об'єктом дослідження є галузева політична лексика сучасної німецької мови, яка зазнавши значного впливу з боку англійської мови, становить великий інтерес для перекладознавства.

Предметом дослідження є виокремлення та аналіз багатограних особливостей перекладу англо-американських запозичених термінів, а також визначення особливостей їх функціонування в мові.

Матеріалом дослідження є політична лексика, яка була зафіксована в ЗМІ, а саме: промови, виступи та різноманітні звернення до населення відомих політиків Німеччини.

Методи дослідження визначені цілями та завданнями: для збору фактів був використаний метод суцільної вибірки з німецьких засобів інформації; описовий та зіставний методи – для відображення опрацьованого матеріалу.

Будь-який комунікативний вплив містить у собі використання письмового висловлення, тому його зміст, структура, параметри та інші характеристики впливають на успішність комунікативного акту. Як ланка соціальної комунікації, розташовуючись між відправником та одержувачем, текст є незамінним засобом взаємозв'язку [1:153]. Формування умінь застосування політичного тексту для відстоювання цивільних прав і свобод – один із напрямків установлення демократичних відносин у суспільстві [2: 25].

Характеристикою нашого часу є прагнення до глобальної інтернаціоналізації. Цей процес охоплює всі сфери функціонування суспільства: чи то матеріальне виробництво або духовну діяльність. Усі події, що відбуваються в житті народу, відображаються в лексичному складі його мови: виникають нові слова для позначення нових предметів і понять, поступово застарівають слова, що позначають предмети, та й згодом більше не використовуються. В даний час англійську мову фахівці характеризують "модну мову з її яскравими тенденціями перетворення у світову мову". Активізацію процесу запозичення англійської лексики в інші мови багато хто пов'язує з соціальними причинами, у тому числі і з причинами політичного характеру. Однак часте невиправдане запозичення слів англійського і особливо американського походження викликає негативну реакцію в суспільстві, оскільки все частіше з'являються висловлювання, що цей процес загрожує втратою мовної та культурної ідентичності. Дискусія на тему "No future für Deutsch", "Wie viel Englisch verkraftet unsere Sprache?" ведеться в останні роки в Німеччині. З'явилося таке поняття як Denglisch – акронім *deutsch und englisch* (німецька та англійська мови). Це явище служить тривожним сигналом про засмічення німецької мови, але з іншого боку, мова інтегрує в себе іноземні слова, розширюючи, таким чином, свій словниковий склад, що є результатом активного контактування народів і мов, в результаті якого відбувається проникнення слів з однієї мови в іншу [1: 78].

Активне використання англо-американізмів визначається також прагненням до всього модного, престижного, однак це прагнення нав'язується нам рекламою та ЗМІ. У погоні за ідеальними уявленнями красива та екзотична форма набуває часом більшого значення, ніж сам зміст. Ось так і англо-американізми, які вживаються в німецькій мові, за допомогою яких "людина стверджує свій культурний і громадський авторитет, заявляє свої претензії на культурну та ділову перевагу", є лише звучною формою, покликаною епатувати слухачів, але інформативна функція її дуже обмежена. Велика кількість англійських запозичень (від 3500 до 6000 слів і виразів, зафіксованих в словниках, за даними Х. Гертнера), нерідко створює проблеми в процесі комунікації (виняток становить професійна комунікація). Так, за даними опитувань, тільки 49 % західних німців і 26 % східних німців достатньою мірою володіють англійською мовою [3: 84].

Перевага вживання англо-американських запозичень може зіграти і негативну роль, коли німецькі слова замінюються близькими за звучанням англійськими словами. Тут мова йде про так званих фальшивих друзів перекладача. Ось деякі приклади:

Англійська мова	Невірний переклад німецькою мовою	Еквівалент з німецької мови
artist	Artist	Künstler
corn	Korn, Getreide	Mais
billion	Billion	Milliarde
to blame	blamieren	jemandem die Schuld geben
closet	Toilette	Vorratsraum, Wandschrank
to control	kontrollieren	steuern, regeln, lenken
eventually	eventuell	schließlich, endlich
murder	Mörder	Mord
neck	Necken	Hals
wink	winken	zwinkern

До невірної використання іноземних слів у даному випадку призводять подібності в фонетичній та орфографічній формі слів, в результаті запозичена форма може частково зберегти своє значення або ж отримати нове. Так, наприклад, використання англійського слова *eventually*, що означає "в остаточному підсумку, врешті-решт" показує його неправильне вживання замість слова *eventuell* – "ймовірний, можливий", що призводить до нерозуміння тексту. Часте неправильне вживання англо-американізму може також призвести до зміни значення, про що свідчить вживання слова *to control*, яким замінюється німецьке *kontrollieren*. Німецьке слово *kontrollieren* несе в собі значення "перевіряти", в англійському слові також закладена сема "маніпулювання", "втручання". Під впливом англійської мови в німецькій виникли словосполучення: *to have control of sth.* – *die Kontrolle über etwas haben*; *to keep control of sth.* – *etwas unter Kontrolle halten*; *to loose control of the situation* – *die Situation nicht mehr unter Kontrolle haben*; *everything is under control* – *alles in Ordnung*; *to have control over oneself* – *sich in der Gewalt haben*.

Таким чином, виявляється, що завдяки англійській мові, в німецькій мові лексична одиниця **Kontrolle** зазнала семантичні зміни: значення слова було розширено, тим самим поповнився словниковий склад німецької мови.

Наступним прикладом розширення значення американського запозичення може послужити слово **city**, яке в німецькій мові служить для позначення слова "центр міста", в англійській мові для його позначення служить словосполучення **city-centre**, а в американському варіанті **down-town**. **City** в англійській мові означає "місто". У німецькій мові слово **City** зустрічається в іменах власних, також у своєму метафоричному значенні, надає позитивного звучання, при позначенні найчастіше розважальних закладів і парків: *Pullman City ist ein Western Freizeitpark, sailing city* та ін. [4: 51].

Лінгвісти визнають, що третина англіцизмів, що існують в німецькій мові, були запозичені з частковим своїм значенням. Це пов'язано з тим, що реципієнтам в процесі запозичення важливим є лише одне значення лексеми. Це може послужити основою звуження значення. Так, іменник *swimming pool*, що позначає всі басейни в англійській мові, в німецькій позначає басейни у дворі приватних будинків або в готелях. *Drink* в англійській позначає який-небудь напій – у німецькій тільки змішаний алкогольний напій. Дієслово *Stoppe* в німецькій мові позначає зупинку, затримку, завершення, в англійській мові *stoppe* має значення "пломбувати зуб", "притиснути струну" [5: 7].

Розширення значення слова відносять до семантичних неологізмів. Семантичні неологізми – це слова, які мають нові значення вже відомих слів. Випадки, коли запозичується тільки лексема, якій приписується нове значення, позначають як "псевдозапозичення" (*Scheinentlehnungen*). Це ще раз підкреслює тезу про те, що в погоні за формою нерідко втрачається споконвічний зміст слова.

Розглядаючи зміни значень іноземної лексики у мові – реципієнті, підкреслюється, що інтернаціоналізми можуть засвоюватися у різних мовах з різними значеннями. Прикладами тому є англійське слово *кілер*, що в російській мові означає "найманий вбивця", а у німецькій мові має значення "щось, що несе руйнівну дію, викликаючи загибель". У цьому значенні *der Killer* бере участь у серії нових складних слів. Наприклад: *Ozonkiller, Arbeitsplatzkiller, Quotenkiller, Schmerzkiller, Soft-Ware-Killer-Virus*. Багатозначність слова в німецькій мові перегукується з його полісемією у вихідній мові. У російську мову це слово проникло відносно нещодавно, а саме з американського варіанту англійської мови. Таким чином, інтернаціоналізмом варто вважати тільки одне семантичне значення слова.

Наведені вище приклади свідчать, що, говорячи про роль запозичень в розвитку словникового складу мов, варто вказати на зовнішній та внутрішній вплив іноземних лексем, під яким варто розуміти не тільки кількісну, але й якісну зміну словникового складу мови – реципієнта [6: 5].

На сторінках преси англо-американізми уживаються в основному в інформативній функції, яка сприяє освоєнню неологізмів в мові-реципієнті. Вживання неологізмів при цьому часто супроводжується роз'яснювальним коментуванням автора публікацій, тобто використанням одного із засобів перекладу слів-реалій, а саме – комбінованої реномінації.

Дев'ять засобів [7: 30] (транскрипція та транслітерація, гіперонімічний переклад, дескриптивна перифраза, калькування, комбінована реномінація, транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення, контекстуальне розтлумачення реалій та віднайдіння ситуативного відповідника) не є повним списком перекладу реалій. Кожен перекладач сам повинен оцінити, уважно вивчити та виділити свій власний "набір засобів перекладу". Треба розуміти, що при перекладі відбувається адаптація тексту до нового отримувача, котра є причиною змін в інформації, що міститься в початковому тексті. Врахування функціональної ролі, яку

відіграє реалія в тому чи іншому повідомленні, є найважливішим принципом прагматичного аспекту перекладу. Однак, не завжди вдається зберегти реалію, або замінити її еквівалентом іншої культури. Особливо часто це спостерігається при передачі реальних конкретних асоціацій з певним предметом, що складає специфіку лексичного значення слова.

Досліджуючи англо-американізми в словниковому складі сучасної німецької мови, ми керуємося, по-перше, терміном "контактування мов" (поверхневе контактування), яке призводить до запозичення і зовсім не торкається внутрішньої структури мови. По-друге, істотним для роботи є постулат сучасної мовознавчої науки про те, що мови певним чином деформуються під впливом інших мов, але не перемішуються.

Взаємодія мов, безперечно, починається з мовного контакту, у процесі якого мови впливають одна на одну, і внаслідок цього виникають певні зміни на рівні структури та словника. Інтенсивність цих змін безпосередньо залежить від типу контактів – прямих, безпосередніх або опосередкованих (коли для забезпечення контакту між двома мовними колективами використовується третя мова), казуальних (випадкових та нерегулярних) або перманентних, стійких.

Глибина мовних змін у процесі їх взаємодії залежить і від того, наскільки носії однієї мови проникають на територію, заселену носіями іншої, тобто від того, чи є ці контакти внутрішньо регіональними чи маргінальними, обмеженими прикордонними зонами. Важливим фактором мовних змін при цьому є тривалість взаємодії [8: 110].

"Мовні контакти" розглядаються як одна із рушійних сил, які спричиняють зміни в мовних підсистемах і формують певні класифікації видів мовних контактів. Ю. О. Жлуктенко вважає, що міжмовні зв'язки, на основі яких відбувається взаємодія мов, можуть бути прямими та посередніми [9: 82]. Мовні контакти та взаємодія мов розглядаються ним як причина та наслідок [9: 88]. Отже, міжмовні контакти спричиняють різні типи взаємодії мов, серед яких найголовнішими є: калькування, інтерференція та мовна асиміляція.

Підбиваючи підсумки, можемо констатувати, що комунікація між політичним лідером та суспільством передбачає використання проміжної ланки, а саме політичного тексту. Встановлено, що текстуальний вплив політичного тексту, передусім, залежить від таких прагматичних факторів його створення та функціонування, як адресант, адресат, комунікативна ситуація, а також наявність посередника у віддаленому діалозі між політиком та аудиторією за допомогою ЗМІ.

Політичний текст є відображенням всіх інновацій, які проникають в німецьку мову та виражаються в запозиченнях з англійської мови і охоплюють такі сфери життя, як політику, економіку, освіту, телекомунікації та ін. Потреба в постійних лексичних інноваціях є органічною властивістю кожної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дейк Т. А. ван. Стратегии понимания связного текста / Т. А. ван Дейк // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1992. – Вып. XXIII : Когнитивные аспекты языка. – С. 153–211.
2. Остин Дж. Л. Слово как действие / Дж. Л. Остин // Новое в зарубежной лингвистике. – Москва, 1996. – Вып. 17. – С. 22–129.
3. Берков В. П. Современные германские языки / Валерий Павлович Берков. – М. : ООО "Издательство Астрель", 2001. – 336 с.
4. Беляева Т. М. Нестандартная лексика английского языка / Татьяна Михайловна Беляева. – М. : Высшая школа, 1995. – 160 с.
5. Боярская Е. Л. Когнитивные основы формирования новых значений полисемантических существительных современного английского языка : автореф. дис. ... на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / Елена Леонидовна Боярская. – Москва, 1999. – 23 с.
6. Васильев Л. М. Речевой смысл предложения как результат взаимодействия языкового и неязыкового знания / Л. М. Васильев ; [отв. ред. В. В. Богданов] // Предложение и текст : семантика, прагматика, синтаксис. – Ленинград, 1998. – С. 5–10.
7. Георги Г. Классификация методов целей перевода / Г. Георги. – М. : Прогресс, 1998. – 178 с.
8. Семенец О. Є. Соціальні процеси і мовна діяльність. Англійська мова в країнах Азії та Африки / О. Є. Семенец. – Київ : Вища школа, 1994. – 190 с.
9. Жлуктенко Ю. А. Лингвистические аспекты двуязычия / Ю. А. Жлуктенко. – Київ : Вища школа, 1994. – 176 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Deik T. A. van. Strategii ponimaniia svyaznogo teksta [Strategies of the Connected Text Understanding] / T. A. van Deik, V. Kinch // Novoe v zarubezhnoi lingvistike [New in the Foreign Linguistics]. – М. : Progress, 1992. – Vyp. XXIII : Kognitivnye aspekty yazyka. – S. 153–211.
2. Ostin Dzh. L. Slovo kak deistvie [Word as an Action] / Dzh. L. Ostin // Novoe v zarubezhnoi lingvistike [New in the Foreign Linguistics]. – Moskva, 1996. – Vyp. 17. – S. 22–129.
3. Berkov V. P. Sovremennyye germanskyye yazyki [Modern German Languages] / V. P. Berkov. – М. : ООО "Izdatel'stvo Astrel", 2001. – 336 s.
4. Beliaeva T. M. Nestandardnaya leksika angliiskogo yazyka [Non-Standard Vocabulary of English] / T. M. Beliaeva. – М. : Vysshaya shkola, 1995. – 160 s.
5. Boiarskaya E. L. Kognitivnye osnovy formirovaniya novykh znachenii polisemanticheskikh sushchestvitelnykh sovremennogo angliiskogo yazyka [Cognitive Bases of Forming New Terms of Polysemantic Nouns in the Modern English] : avtoref. dis. na soiskanie uchenoi stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germanskyye yazyki" / E. L. Boiarskaya. – Moskva, 1999. – 23 s.
6. Vasil'ev L. M. Rechevoi smysl predlozhenii kak resul'tat vzaimodeistviia yazykovogo i neiazykovogo znaniia [The Speech Sense of Sentences as a Result of the Language and Non Language Knowledge Interaction] / L. M. Vasil'ev ; [otv. red. V. V. Bogdanov] //

- Predlozhenie i tekst : semantika, pragmatika, sintaksis [Sentence and Text : Semantics, Pragmatics, Syntax]. – Leningrad, 1998. – S. 5–10.
7. Georgi G. Klassifikatsiia metodov tselei perevoda [Classification of Methods of Translation Aims] / G. Georgi. – M. : Progress, 1998. – 178 s.
 8. Semenets' O. E. Sotsial'ni protsesy i movna diial'nist'. Angliis'ka mova v krainakh Azii ta Afryky [Social Processes and Linguistic Activity. The English Language in the Countries of Asia and Africa] / O. E. Semenets'. – Kyiv : Vyshcha shkola, 1994. – 190 s.
 9. Zhluktenko Yu. A. Lingvisticheskie aspekty dvuiazychiia [Linguistic Aspects of Bilingualism] / Yu. A. Zhluktenko. – Kyiv : Vyshcha shkola, 1994. – 176 s.

Матеріал надійшов до редакції 02.04. 2012 р.

Надточій Ю. Н. Англо-американизмы в политических текстах современного немецкого языка.

Данная статья посвящена исследованию англо-американских заимствований-терминов современного немецкого языка в политических текстах, а также исследованию особенностей их функционирования в языке и проблемам, которые они создают при переводе. Обращается внимание на современные подходы к исследованию прагматического потенциала как самого политического текста, так и использования заимствованных слов англо-американского происхождения. Разработаны четкие советы по прагматическому аспекту, а также обосновывается правильность и эффективность предложенной концепции перевода англо-американизмов.

Nadtochii Yu. N. Anglo-American Loan Words in the Political Texts in the German Language.

This article is devoted to the research of the Anglo-American loan words, terms in the modern German language in the political texts and scientific researches of their functioning and the problems, occurring during their translation. The attention is paid to the modern approaches to the research of the pragmatic potential of the political text and the usage of the Anglo American loan-words. The precise pieces of advice are worked out as to the pragmatic aspect, and the rightness and effectiveness of the proposed concept by the Anglo American loan words translation are grounded.